

Грищенко О. П. Отграничение фальсификации средств измерения от обмана покупателей и заказчиков

Статья посвящена отграничению фальсификации средств измерения от обмана покупателей и заказчиков, в основе которого правильная квалификация этих составов преступлений.

Ключевые слова: состав преступления, квалификация, фальсификация, средства измерения, обман покупателей.

Grischenko O. Separation of measurement from fraud cheating customers and clients

The article is devoted to the separation of falsification of facilities of measuring from deception of buyers and customers, in basis of which there is correct qualification of these compositions of crimes.

Keywords: corpus delict, qualification, falsification, measuring facilities, deception of buyers.

Жмур Ю. М.

**Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова**

ВИЗНАЧЕННЯ ПРЕДМЕТА ЗЛОЧИНУ ЗА СТ. 162 КК УКРАЇНИ

Автор статті намагається розкрити поняття “житло” та “інше володіння”, що є предметом злочину за ст.162 КК України

Ключові слова: житло, інше володіння

Якщо об'єкт злочину є обов'язковою ознакою складу злочину, то предмет злочину є факультативною. Проблема предмета злочину в науці кримінального права є однією з найбільш суперечливих та маловивчених. Положення про предмет злочину розглядалися переважно у зв'язку з розмежуваннями його від об'єкта злочину. Проте значення предмета злочину як самостійної ознаки складу злочину та його роль у механізмі заподіяння шкоди у сфері певних суспільних відносин у виявленні об'єкта посягання і кваліфікації діяння має дуже важливе самостійне теоретичне та практичне значення.

Перш за все, вивчення предмета злочину сприяє більш глибокому і правильному з'ясуванню сутності об'єкта злочину, його конкретизації. Багато кримінально-правових норми сконструйовані таким чином, що об'єкт кримінально-правової охорони у них не названий. У подібних випадках його з'ясування сприяє вказівка на предмет злочину.

Без встановлення предмета злочину у багатьох випадках ускладнюється конкретизація об'єкта злочину. Поки невідомо, на кого або на що, на який матеріальний об'єкт було спрямоване злочинне діяння (вплив) при вчиненні багатьох суспільно небезпечних діянь, до тих пір неможливо визначити і об'єкт цих посягань.

Не можна не погодитися з професором М. Й. Коржанським, який зазначав те, що визначення предмета злочину має важливе практичне значення також для відмежування його від засобів, знаряддя вчинення злочину, бо одна і та сама матеріальна річ може бути і предметом, і засобом, і знаряддям вчинення злочину (наприклад, зброя, документи, транспортні засоби, інвентар, інструмент та ін.).

Так, Г. Д. Мепарішвілі зазначає, що існування чіткого визначення поняття житла необхідне для точного застосування кримінально-процесуального закону, оскільки проведення окремих слідчих дій у житлі (наприклад, обшуку) потребує санкції прокурора (у країнах Європи і Америки – судового ордеру) та відповідної процесуальної форми. Крім того, вирішення даного питання допоможе правильно застосовувати кримінальний закон у випадках незаконного вторгнення в житло.

Визначенням предмета злочину за ст. 162 КК займалися такі автори: С. Ю. Ільченко, І. О. Шумак, М. І. Хавронюк, М. Скаржинський, В. Т. Маляренко та інші. Проте, незважаючи на дослідження науковців – все ж таки на сьогоднішній день немає чіткого і єдиного визначення поняття “житла” чи “іншого володіння”

У даній статті автор намагається дослідити предмет злочину за статтею 162 КК, а також дати свої визначення поняття “житло” та “інше володіння”

Предмет злочину є обов'язковою ознакою складу злочину, передбаченого Ст. 162 К.К. Через те, що об'єктом злочину є право людини на недоторканність житла та іншого володіння, то предметом злочину за Ст. 162 К.К. – є житло або інше володіння.

Більшість авторів вважають житло чи інше володіння предметом злочину. Тобто, тут виділено два види предмета: і житло, і інше володіння особи.

Поняття “житло” та “інше володіння” є важливим для вдосконалення кримінально-правової норми, передбаченої у ст. 162 КК України. Тож досліджуємо поняття “житло” та “інше володіння”. Незважаючи на досить широке використання поняття “житло” та “інше володіння” особи, під впливом наукових розробок в кримінальному праві відповідні поняття поступово набули нового змісту.

У Конституції України термін “житло” використано у двох статтях: у ст. 30 та ст. 47 для роз'яснення певних прав та свобод людини та громадянина. Проте поняття “житло” у цих статтях включає в себе як соціально-економічні так і юридичні аспекти. Так, Постанова Пленуму Верховного суду України від 6.11.2009 № 10 “Про судову практику у справах про злочини проти власності” розкриває визначення “житла” Під житлом потрібно розуміти приміщення, призначене для постійного або тимчасового проживання людей (будинок, квартира, дача, номер у готелі тощо). До житла прирівнюються також ті його частини, в яких може зберігатися майно (балкон, веранда, комора тощо), за винятком господарських приміщень, не пов'язаних безпосередньо з житлом (гараж, хлів тощо).

Принцип такого тлумачення полягає в тому, що ППВСУ житло розглядається за двома критеріями. Перша – це перераховані об'єкти, які відносяться до поняття “житло”; друга категорія-це житло з певними надбудовами, складові частини житла. Тож велика кількість ознак, кількість предметів, які перераховуються, призвело до плутанини і різних суперечливих визначень житла серед авторів.

Проте таке тлумачення ППВСУ досить добре відрізняється від того, яке існувало в нормативно-правових актах України в радянські часи. У той час під поняттям “житло” розуміли “призначені для постійного чи тимчасового проживання людей приміщення, в яких перебуває належне їм майно чи його частина”. Сюди відносять також складові частини житла (єдиного приміщення), в яких люди тимчасово можуть не знаходитися чи безпосередньо не проживати. У поняття “житло” не можуть входити надвірні прибудови, погребі, комори, гаражі та інші приміщення,

відокремлені від житлових будівель, які не використовуються для проживання людей, а також не належать місця тимчасового перебування в них людей (каюти, купе поїздів, кабіни і кузов грузовика, салон автомобіля...тощо) Хоча разом з тим грабіж із каюти, який служив тимчасовим притулком, кваліфікували як грабіж із проникненням у житло [1, 573].

У Постанові Пленуму Верховного Суду СРСР наявність майна у приміщенні вважалось головним фактором для визначення поняття “житла”.

Аналізуючи наведене судами поняття, слушно зазначив С. Ільченко, що всі вони мали суто кримінальне спрямування. Адже головним їхнім призначенням було та залишається належне вирішення судами питання про наявність у діях певної особи такої кваліфікуючої ознаки, як проникнення у житло (за складами злочинів, що передбачені ст.ст. 140-142 КК УРСР-раніше, та ст. 185-187 КК України, прийнятого 5 квітня 2001 року)

У житловому законодавстві існує перелік житлових приміщень, який різниться із переліком житла у Цивільному кодексі. Під “житлом” у житловому праві розуміють не тільки житлові (у тому числі багатоквартирні) будинки і дачі, призначені для постійного проживання, а й відокремлені квартири та інші ізольовані приміщення (наприклад, окремі ізольовані кімнати в квартирах), гуртожитки, будинки-інтернати, спеціальні будинки для громадян похилого віку й інвалідів та ін., що зареєстровані в державних органах як житлові приміщення [2, 35]. Поняття “житло” в житловому праві відображають тільки, як цільове призначення того чи іншого приміщення.

На практиці досить важко правильно і однозначно визначити, що ж є житлом за ст. 162 КК, наприклад, чи є житлом готель, палата у лікарні, чи трейлер, перероблений під будинок на колесах).

У цивільному праві під поняття “житло” розуміють, перш за все, об’єкт права власності та інших речових прав, що має особливий правовий режим.

Визначення поняття житла закріплено і в Цивільному кодексі України. Згідно зі ст. 379 ЦК України житлом фізичної особи є житловий будинок, квартира, інші приміщення, призначені та придатні для постійного проживання в них.

Окрім того, у ст. 382 Цивільного кодексу ми можемо знайти і окреме визначення квартири (як одного з варіантів житла) – це ізольоване

помешкання в житловому будинку, призначене та придатне для постійного у ньому проживанні [3, 106] Ст. 380.

На жаль, у положеннях Конституції України, зокрема у ст. 30, у ст. 162 Кримінального кодексу України (далі – КК) та ст. 141 КПК немає розшифровки поняття “житло” Законодавча невизначеність та різність визначень у Цивільному та Житловому кодексі призвела до суперечок між авторами щодо відповіді на запитання : що ж таке житло та інше володіння? Нині існують різні погляди щодо визначення цих понять.

Наприклад, М. І. Хавронюк вказує, що правом на недоторканність житла повністю володіють не тільки особи, які мають постійне чи тимчасове житлове приміщення, а й всі особи, де б вони не проживали. Відтак з цього слідує, що має бути забороненим незаконне проникнення до будь-якого приміщення, в якому тимчасово проживають групи людей (казарми і кубрики військовослужбовців, палати в лікарнях,

келії в монастирях, кімнати в дитячих будинках тощо), незаконне проведення у ньому огляду чи обшуку [4, 183].

С. Ю. Ільченко під поняттям “житло” розуміє: призначені для постійного проживання будинки й приміщення [5, 71].

Досить спірним є питання і про дачний будинок. Є автори, які вважають, що коли господар тимчасово проживає на своїй дачі, то вона тимчасово стає житлом, проте, як тільки він залишає дачу і в ній залишаються тільки речі без господаря, то таку дачу не можна назвати житлом [6, 26, 28].

Проте у ППВСУ від 6.11.2009. дача визнається житлом.

І. Шумак розглядає по-іншому поняття “житло”. Він вважає, що житлом є не лише приміщення, де особа постійно чи тимчасово проживає, але й приміщення, котрі належать їй на праві приватної власності, незалежно від того, мешкає у них людина чи ні [7, 273].

М. Скаржинський пропонує поняття “житло” розглядати у вузькому та широкому розумінні. У вузькому – це призначений для постійного проживання та визначений цивільним правом різновид нерухомого майна як складова частина загально-правового конституційного інституту житла у вигляді обраного місця, адресно-географічні координати якого визначають приміщення, спеціально призначене для вільного проживання людини, яке становить поняття “житло” в широкому розумінні [8, 12].

Л. Лічман вважає, що “житлом” можуть бути не лише житлові приміщення: (крім окремого будинку, частини будинку, квартири, кімнати в комунальній квартирі, гуртожитку). Такі місця, як веранда, балкон тощо житловими приміщеннями бути не можуть, оскільки не відповідають визначеним нормам. Разом з тим зазначені місця, що знаходяться у безпосередньому зв'язку з житловими приміщеннями, можуть і повинні відноситись до поняття “житло” [9, 21].

В. Т. Маляренко, на нашу думку, визначення поняття “житло” та “іншого володіння” заслуговує на увагу. Його обґрунтованість, насамперед, зумовлюється чітким окресленням усіх характеристик житла.

Так, у своїй статті “Про недоторканість житла та іншого володіння особи як засади кримінального судочинства” автор зазначає, що під терміном “житло” слід розуміти:

– особистий будинок з усіма приміщеннями, які призначені для постійного чи тимчасового проживання в них, а також ті приміщення, які хоча й не призначені для постійного чи тимчасового проживання в них, але є складовою будинку;

– будь-яке житлове приміщення, незалежно від форми власності, яке належить до житлового фонду і використовується для постійного або тимчасового проживання (приватний будинок, квартира в будинку будь-якої форми власності, окрема кімната в квартирі тощо);

– будь-яке інше приміщення або забудова, які не належать до житлового фонду, але використовуються для тимчасового проживання (дача, садовий будинок, кімната в гуртожитку, номер у готелі, лікарняні та санаторні палати, кімнати баз відпочинку, туристичні намети тощо) [10, 6].

Т. О. Борець під житлом розглядає будь-яке житлове приміщення, не залежно від форм власності, що призначене для постійного і тимчасового проживання людей

(приватний будинок, квартира, кімната у готелі, дача, садовий будинок тощо), а також його складові частини, що використовуються для відпочинку, збереження майна чи задоволення інших потреб людини (балкони, веранди, комори).

Під поняттям “володіння” слід розуміти фактичне утримання речей, що має юридичне значення, тобто захист від порушення [11].

Цивільний кодекс Ст. 317 вбачає у змісті права власника право на володіння. “Власникові належить право володіти, користуватись, розпоряджатись своїм майном”. Разом з тим, цивільне законодавство розрізняє такі предмети володіння, які: належать власнику та перебувають у нього; законно перебувають у особи, яка не має на них права власності (зберігач майна в силу договору зберігання, кредитор щодо закладеного майна і таке інше); перебувають у будь-кого незаконно (добросовісне та недобросовісне).

Ст. 395 Ц.К., передбачає, що право володіння є також речовим правом на чуже майно. Цивільне законодавство передбачає володіння законне і незаконне.

Таким чином, “володіння” – це складне поняття, яке сприймається всіма неоднозначно. Поняття “володіння”, як слово, використовується у декількох значеннях. Так, у наш час під поняттям “володіння” розуміють будь-чию власність (майно, земля...).

Слід зазначити, що міжнародні нормативно-правові акти (Загальна декларація прав людини, Міжнародний пакт про громадянські та політичні права та Конвенція про захист прав і основних свобод людини) не визначають об’єкт недоторканності інше, окрім житла, володіння особи, хоча акцентують увагу на необхідності охорони особистого та сімейного життя людини [12].

На думку В. Т. Маляренка під поняттям “інше володіння” слід розуміти:

- 1) усі приміщення, крім житла, які належать особі;
- 2) усі речі, які належать особі та знаходяться в житлі чи поза ним. Під іншим володінням особи потрібно розглядати і землю, і воду, і ліс та інші насадження, худобу, птицю, транспортні засоби та будь-яке інше майно, яке належить особі [13, 7].

Поняття “інше володіння особи у ППВСУ не визначене.

М. І. Мельник пише: “інше крім житла володіння...”, “вторгнення у житло (інше володіння) [14, 420]. На думку П. С. Матишевського, житло чи інше володіння це те приміщення чи будівля, якою володіє громадянин на праві власності, за договором оренди чи найму або на інших правових підставах [15, 31].

М. І. Хавронюк в основу визначення поняття житла та іншого володіння кладе цивільно-правове визначення цих термінів (ст. 379 ЦК України), що дає можливість охоплювати цими поняттями будь-які об’єкти, щодо яких людина здійснює право володіння [16, 182].

Щодо визначення “інше володіння” особи, то відповідно до положень коментаря до ст. 177 КПК України, до цього поняття слід віднести службовий кабінет, житлове приміщення, дачну ділянку, надвірні будинки, гараж, автомобіль, яхту, особистий літак та будь-яке інше приватне володіння (магазин, кафе, офіс фірми, кіоск, ферму, сад, город, земельні ділянки чи угіддя тощо) [17, 616].

Як зазначає С.Ільченко “у праві “поняття володіння” стосується як юридичних

власників матеріальних благ, так і фактичних, тому володінням можна визнати будь-які матеріальні блага, які фактично або юридично належать особі”

Саме таке поняття, як вважає С.Ільченко, розуміється законодавцем під терміном “володіння” у ст. 30 Конституції України.

Тож у ст. 30 Конституції України під “іншим” можна розуміти усе, крім названого (названих); решта; усе, крім того, про що йдеться. Таким чином,

Конституція України у ст. 30 визначає загальні гарантії недоторканності і фактичного та юридичного володіння особи, серед якого виокремлюється її житло. [18, 68].

Незалежно від дослідження поняття “житло” багатьма юристами, вченими криміналістами, науковцями, формування цього поняття у Житловому, Цивільному кодексах, у Пленумах Верховного Суду України і СРСР жодне з визначень не є оптимальним і точним.

Звичайно з багатьох варіантів поняття “житла” чи “іншого володіння” ми не можемо знайти ідеального або універсального. Кожен автор дає своє власне визначення. Проте, ми маємо свою власну думку.

Житло це приміщення, яке призначене для постійного чи тимчасового проживання людини, а також будівлі житлового типу, які своїм прямим призначенням є для проживання.

Інше володіння – це всі приміщення, окрім тих, що можна віднести до “житла” тобто приміщення, які не призначені для людського проживання, тобто ті якими особа володіє, користується або розпоряджається. Вважаємо за потрібне уніфікувати поняття “житло” та “інше володіння” в Законодавстві Укоаїни.

Використані джерела:

1. Постановление Пленума Верховного Суда СССР от 26 апреля 1984 года № 2 “О некоторых вопросах, возникающих в судебной практике при применении указов Президиума Верховного Совета СССР от 26 июля 1982 года” с изменениями, внесенными постановлением Пленума от 21 июня 1985 года № 8 // Сборник Постановлений Пленума Верховного Суда СССР 1924-1986 гг. – Москва : Известия, 1987. – С. 568-575.
2. *Фурса С. Я., Кармаза О. О., Фурса Є. І.* Житловий кодекс. Науково-практичний коментар. – К., 2008. – 1280 с.
3. *Паливода А. В.* Цивільний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та доповненнями на 1 січня 2005 р. – К. : Вид., 2005. – 336 с.
4. *Рабінович М. П., Хавронюк М. І.* Права людини і громадянина. – К., 2004.
5. *Фетисенко К. Г., Ільченко С. Ю.* Конституційний принцип недоторканності житла й іншого володіння особи та його реалізація при провадженні досудового розслідування : монографія. – Харків, 2007. – 192 с.
6. *Копылов В.* Понятие жилища в УК // Законность. – 2005. – № 9.
7. *Шумак І. О.* громадські права і свободи людини за Конституцією України : дис. канд. юрид. наук : 12.00.02. – Київ, 2000. – 193 с.
8. *Скаржинський М.* Поняття житла в цивільному праві України // Підприємництво, господарство і право. – 2004. – № 9.
9. *Лічман Л.* Поняття житло і його цивільно-правове значення // Підприємництво, господарство і право. – 2004. – № 9.
10. *Маляренко В. Т.* Про недоторканість житла та іншого володіння особи як засади кримінального судочинства / В. Т. Маляренко // Право України. – 2004. – № 7. – С. 3–14.

11. Юридична енциклопедія. – Т. 1. – К., 1998. – С. 510
12. Права людини і професійні стандарти для юристів в документах міжнародних організацій. – Амстердам –Київ : Geneva initiative on psychiatry. – 341 с.
13. *Маляренко В. Т.* Про недоторканість житла та іншого володіння особи як засади кримінального судочинства / В. Т. Маляренко // Право України. – 2004. – № 7. – С. 3–14.
14. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – К., 2009. – 1236 с.
15. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. С.С.Яценко. – К., 2005.
16. *Рабінович М. П., Хавронюк М. І.* Права людини і громадянина. – К., 2004.
17. *Тертишник В. М.* Науково-практичний коментар до Кримінально-процесуального кодексу України / Тертишник В. М. – К. : А.С.К., 2005. – 1056 с.
18. *Фетисенко К. Г., Ільченко С. Ю.* Конституційний принцип недоторканності житла й іншого володіння особи та його реалізація при провадженні досудового розслідування : монографія. – Харків, 2007. – 192 с.

Жмур Ю. М. Определение предмета преступления по ст. 162 УК Украины

Автор в статье пытается раскрыть понятие “жилье” и “другое владение”, которое является предметом преступления за ст. 162 УК Украины.

Ключевые слова: жилье, другое владение.

Zhmur U. Determination of the article of crime on st. 162 UK of Ukraine

The author of the article tries to expose a concept “habitation” and “other domain” which is the article of crime after st.162.

Keywords: habitation, other domain.

Песцов Р. Г.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ПОНЯТТЯ ЗАОЧНОГО СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ КРИМІНАЛЬНОЇ СПРАВИ

Досліджується поняття заочного судового розгляду в кримінальному процесі, відмінність заочного розгляду від судового розгляду за відсутності підсудного.

Ключові слова: заочне провадження, кримінальний процес, умови, право, кримінальне судочинство.

Однією із новел Проекту нового Кримінально-процесуального кодексу України є розділ присвячений заочному судовому розгляду кримінальної справи. Необхідно зазначити, що цей правовий інститут хоч і відомий вітчизняній науці кримінального процесу, але залишаються питання, які підлягають теоретичному дослідженню і з'ясуванню. Одним із таких питань є з'ясування поняття заочного судового розгляду та співвідношення його із схожими поняттями кримінального процесу.

Ряд авторів (Маслікова Н. В., Когамов М. Ч., Єраліна Л. А.) відносять заочний порядок розгляду кримінальних справ до спрощеного провадження, інші (Х. Рустамов, А. Тукієв), навпаки, вважають його провадженням із більш складною процесуальною формою, порівняно із загальним порядком, а треті приходять до висновку, що дане